

Le tsalè dèjo la né

Autor(en): **Dzojè a Henri dou prèfènè**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **L'ami du patois : trimestriel romand**

Band (Jahr): **27 (1999)**

Heft 105

PDF erstellt am: **24.04.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-244096>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

LE TSALE DÈJO LA NÈ

Ou mi dè mé, l'an poyi din on tredon dè chenayè, dè hyosètè è d'alyôbâyè. Irè fitha dèjo na yê bala bleuve. Din lè velâdzo lè dzin iran chu le pâ di pouârtè è lè pe viyo l'avan on n'è d'ouchtanna din lè j'yè. Dèvan lè kabarè, lè fiyè vèchâvan on vèro dè byan i j'armayi è lou pekâvan na rôje ou rêvè dè lou bredzon.

Lè premirè chenannè dè ya ou tsalè chon j'ou bènirajè. Faji gran bi tin, l'êrba krèchè in abondanthe è charâye. Oun'ivouè hyâra kolâvè din lè borni. Ti lè dzoua, le bouébo korchè d'l'aryà ou trintsâbyo po rinpyâ duvè tsoudèrè dè lathi.

Ou mitin dè jouin, na krouye nyolèta chè abadâye intrèmi di chapalè d'la ruva dou riô dou Mothèlon, in dèjo dou patyi. Ti lè dzoua, i montâvè tantyè hô chu la Monche po rèdyindre ou'n'ôtra nyolèta k'arouvâvè du Tsèrmé. Ha nyola ch'avanâvè le matin kan le chèlà chè pointâvè ou dèchu di Din Vèrdè.

Ha binda grije dejê rin dè bon a l'armayi Dzâtyè. Fro, dèjo l'avan-tè, la brantsèta dè kâdra l'avi lèrdyiremin béchi. Trè dzoua pe tâ, la yê éthi krouvâye, di grôchè nyolè chè roubatâvan kemin di lévantsè du lè pointè di vani avô lè bachèrè. La pyodze l'è tsejète druva chu lè j'ochiyè dou têt, pu l'a pyèkâ. La nyola chè abadâye, on ré dè chèlà l'a bayi na vouërba è pu to l'a rè chonbrèyi. Na pitit'oura frède chohyâvè du le Molèjon. A la mi-ôtyà di montanyè, l'y avè na hyintera dè nyolè byantsè k'lè j'armayi l'avan kothema dè batyi " la prochèchyon d'la Din dè Broc ".

La mina dè Dzâtyè l'a chonbrèyi. Charâvè cha pupa intrèmi di din chin ke li faji rêchayi lè nyè dèjo cha bârba. L'a tyirâ chon chèkon è l'y a dèmandâ : Piéro l'y a the proumatère dè fin è dè bou chè din le tsalè ? L'a rèpondu, n'in d'a po ché dzoua, chorèprè l'a dèmandâ portyè ha tyachon ? Piéro k'irè dyèrthon din la pyanna è po le premi kou armayi, chinti rin vinyi. Le lindèman, i nêvechè.



Din le tsalè l'y avi po mé dè chète tyè din on kovin. Din on tsalè dèjo la nè dè jouin, l'è pi tyè d'ithre cholitéro in prèjon. A l'aryà, lè vatsè, drètè ou kutyè, ma la titha bâcha, chinbyâvan akouèthroyè. Dutin j'intin , on n'intindê, pèr dèchu la rèchpirachyon chorda di bithè in karantanna, la chète don chabo chu lè pounè, na kouârna ke frotè le vèrkou ou bin na bramâye d'innouyo.

Dou pyon pèjâvè chu lè j'èpôlè di j'armayi. Dèvejâvan rin mé, ou bin a vouè bâcha è pè chunyo po mantinyi la trantyilitâ di vatsè dutin ke dourèrè la nè. Martchivan a pâ dà chu le fon in têra dou trintsâbyo è on prenyê mile prèkôchyon po pâ fère grinchi lè lan mô djin di j'ègrâ in dèchindin le fin du le chôlê. Aryâvan chin chète, brathâvan le fre chin chète, medjivan chin chète. Tsapyâvan rin mé dè bou. Na cheule rêya, la trantyilitâ.

On thin kou din la dzornâ, Dzâtyè l'a ourâ la fenithrèta dou trintsâbyo : i nèvechê adi chin rèpi. Lè grantè lochè dou frâno k'irè pri dou no, inrubanâ dè byan, pyèyivan a trochâ. On n'intindè la chourche kolâ a pyin borni. On viyé pâ bin yin, on chintè onkora la yê poutamin tsêrdya.

Onko on dzoua dinche, dzemâvè din cha bârba Dzâtyè è pu no fudrè rè avô. Fudrè bin kontâ na demi chananna po fondre tota ha nè. Dutin k'lè vatsè dzoujon, i va.

Achetâ chu le ban è vuthu dè lanna, lè j'yè rivâ chu lè tejon ke bourlâvan, lè dou j'armayi iran fèrmo in pochyin. On bokon dè chète, oun'èpèlua poran fère èhyètâ lè parè d'la trantyilitâ. Fayi fère dourâ la mouâ dutin k'la nè kravèrè lè montanyè. Le dzouno bouébo irè to biévo. L'avi pout'ithre frê, a demi kutyi chu le mu dou mourè, irè inbortoyi din na kouvêrta. L'avi dremê na partya d'la dzornâ è chè chintè le kâ vudyô. Irè èthrin è l'aré bin pyorâ d'innouyo ch'l'avi pâ yu chu la figura dè Dzâtyè è

Piéro, di chunyo dè gran pochyin. Po parèthre vayin, ch'infonthovè lè j'onlyè din le krâ d'la man. Ma, na pouère bleuve le prenyê ou vintro.

Ou tsalè dou Krê, l'an pachâ na né dè nè è l'an dremê tyè d'on n'yè. La pé l'a dourâ tantiè ou matin, on n'intindè tyè le bri dou chohyo è di dzemotâyè di bithè.

Ou piti matin, on takon dè yê bleuve ginyivè pèrmi lè nyolè on bokon pe lèrdyèrè tyè la vèye. L'oura dou Molèjon irè tsejête è la " prochèchyon d'la Din Broc " ch'irè èmuchya.

L'èchpèranthe rèvinyê ou kà di j'armayi, apri dou dzoua dè chèlà, la nè l'arè fondu è lè bithè poron rè alâ in tsan.

Onkora dou dzoua a pachâ trantiyilo chin fère dè boura po pâ dèrandji le tropi.

La chouye dou matin, chè fête chin chète. Dzâtyè brahâvè cha mota d'in la granta tsoudère. Dutin j'intin, bayivè on kou d'yè fro. Branlère, Foliéran è la Vani Nê iran pachâ a la tsô. Lè rotsè fajan di tatsè chonbrè. I moujâvè i jôtro j'armayi, hou di Fothalè, di Groin, d'Alègrètse ke vèkechan le mimo pochyin tyè li. Ch'imajinâvè lè tsamo chorèprè ke korchan din la nè pè chu lè frithè. Pri dou tsalè, on renâ l'avi fê na trache, din la nè, kemin na koderà a travê dou patyi.

To don kou, l'a lâtchi chon brâha è don chô l'è j'ou chu la pouârta. L'avi apèchu dou chkiyeu k'volan profitâ dè ha nè. Dré dèjo l'avan tê, lou faji chunyo dè pâ fère dè chète po pâ dèrandji lè bithè. In viyin chi l'armayi dèvan chon tsalè l'an kru k'l'è chaluâvè è l'an fê na bramâye in chunyo dè rèponcha. Lou yithâyè l'an rèthrenâ din lè montanyè.

Chon j'ou bin chorèprè kan l'an yu ke Dzâtyè ch'infonthâvè din le pèrtè nè d'la pouârta ourâye è k'l'è pâ rè chayê. In grèpiyin l'an to don kou voyu dedin le tsalè, on dètèrtin dou dyâbyo, di rélayè è di chakramintâyè a épouéri on kontijan. Prè dè pouère, l'an veri breda in felin avô la koutha. On chaba dè chorchyérè l'è j'aran pâ mé ékarantâ.

L'è adon k'l'è vatsè l'an kemithi a dreyi. A la premire yithâye chè chon dèrandjè è chon vinyètè kemin kurè. Terivan ou lin tantyè a lou j'èthranlyâ, chè kornèyivan chè verivan d'na pâ dè l'ôtra in bramin, l'avan le chan din lè j'yè. Eprovâ d'lè trantiyilijâ irè pèna pèrdya. On n'arithè pâ on riô irà. Irè na chouârta dè dyèra dè libérachyon. Le bouébo l'a ourâ lè pouârtè totè grantè, pu Dzâtyè è Piéro l'an dènyâ è mimamin rounyi di lin. On kou dènyâyè, hou vatsè l'an fê tyè on chô a travê le patyi. I dziyivan la kuva in l'è kemin di drapô. L'an barganyi la mindra è l'an prê le tsemin dou bâ. Chè chon arèthâyè a la Bala Djithe, le premi patyi chin nè, yô la deléje irè frèjâye.

Kan Djan l'è rè montâ ou tsalè dou Krè, cha mota irè bourlâye. To chin po na yithâye.